

A könyvtárak és az információ a tegnap, a ma és a holnap gazdaságában

Beszámoló az IFLA 55. általános konferenciájáról

Pappné Farkas Klára

Az IFLA 55. általános konferenciáját Párizsban rendezték meg 1989. augusztus 18. és 26. között. Franciaország negyedszer adott otthont e rangos nemzetközi eseménynek, 1937-ben és 1957-ben Párizs, 1973-ban Grenoble volt a székely. 1989-ben a francia forradalom 200. évfordulója alkalmából szervezett rendezvénysorozatba illeszkedett a Kongresszusi Palotában, a Nemzeti Könyvtárban és a Louvre Píramisában tartott konferencia. A résztvevők véleménye szerint nemcsak az elhelyezés volt fényűző és elegáns, hanem a szervezés is gondos és precíz volt, így jól érvényesülhetett a magas tartalmi színvonal.² Több mint 100 országból 2300-an vettek részt a konferencián. Magyarországot minden eddigénél népesebb és aktívabb delegáció képviselte *Balászné Veredy Katalin, Billédi Ferencné, Gál Andorné, Juhász Gyula, Szántó Péter, Szilvássy Zoltánné* és *Vajda Erik* személyében.³ Az 1989. évi konferencián *A könyvtárak és az információ a tegnap, a ma és a holnap gazdaságában* témakörben több mint 160 előadás, valamint számos korreferátum, jelentés és beszámoló hangzott el.⁴ A kapcsolódó kiállításon 170 cég mutatta be könyvtári és informatikai beren-

Az 54. IFLA konferenciát lapunk 1990. 3-4-es számában ismertettük. Akkor azt ígértük, hogy folyamatossá tesszük a beszámolók közzétételét, de amint az alábbiakból kiderül, nem sikerült olyan ütemben pótolnunk a lemaradásunkat, ahogy szeretettük volna. Most tehát az 1989-es párizsi és az 1990-es stockholmi konferenciáról közlünk ismertetést. A párizsi konferencián népes magyar delegáció vett részt, a delegáció tagjai fontos előadásokat tartottak az egyes szekciók ülésén, ezért a beszámolóban is hangsúlyozottan kaptak helyet a magyar vonatkozások. (A szerk.)

dezéseit, termékeit. A konferencia hetében látogatást szerveztek a résztvevők számára Párizs különböző könyvtáraiban a Pompidou Központtól az UNESCO Könyvtáráig.⁵

Plenáris ülés és ünnepélyes megnyitó

A plenáris ülés előadója *Jacques Michel*, az Európai Találmányi Hivatal elnökhelyettese volt. *Könyvtárak, információ, gazdaság* címmel tartotta meg előadását a könyvtárak és az információ gazdasági vonatkozásairól. Részletesen elemezte a pénzügyi adatokat, különös tekintettel az egyre emelkedő dokumentumárakra és a személyzetnek kifizetett bérekre. Vizsgálta az új technológia gazdasági kihatásait, végül beszélt az információ értékéről. Előadásában hangsúlyozta, hogy a könyvtárak és az információs központok sem maradhatnak kívül a társadalom egyéb szféráiban megmutatkozó törekvéseken, nevezetesen ezen intézményekben is szem előtt kell tartani a gazdaságossági szempontokat. Az információk rohamos gyarapodása, a dokumentum árának folyamatos emelkedése és az információ szerepének növekedése a társadalomban új szemlélet kialakítását teszi szükségessé. Egyre nagyobb jelentőséget kap a könyvtárakban a gazdaságosság kérdése, az együttműködés a könyvtárak között, a kölcsönös előnyökön alapuló kapcsolat a kiadókkal, az információs technológia előállítóival.

A plenáris ülés után került sor a konferencia ünnepélyes megnyitójára *Engelsina V. Pereslegina*, az IFLA elnökhelyettesének elnökletével. *Hans-Peter Geh*, akit mandátuma lejártával újra megválasztottak az IFLA elnökének, megnyitó beszédében a francia forradalom eszméinek szellemében ismertette az IFLA jelen politikáját és célkitűzéseit. Véleménye szerint szabadság,

egyenlőség és testvériség jellemzi a szervezetet, amely az egész világ könyvtári és információs szakembereit fogja össze, arra ösztönzi a szakma valamennyi képviselőjét, hogy a szellem szabadságát szolgálja, és mindenkor biztosítsa az információk szabad áramlását. Az egyenlőség megvalósítása az IFLA elsőrendű célkitűzései közé tartozik. Feladatának tekinti a szervezet munkájában részt vevő valamennyi intézmény működési feltételeinek javítását, az információkhoz való hozzáférésben, a könyvtárhasználatban az esélyegyenlőséget biztosítani. A testvériség eszméje – meggyőződése szerint – a könyvtárosok felelősségteljesen végzett munkájában valósul meg. Köszöntőjét az IFLA újraválasztott elnöke egy *Camus*-idézetrel zárta: „Az ember nem egyszerűen csak reménykedhet, hanem tennie is kell valamit.”

Hans-Peter Geh nagy sikerű megnyitó beszédét az ICA, a FID és az UNESCO elnökének köszöntője követte, majd *Jack Lang* francia kulturális miniszter üdvözölte a jelenlevőket. Beszédét, melyben a francia könyvtárügy gyökeres átalakítását, helyzetének jelentős javítását helyezte kilátásba, továbbá ismertette Franciaország új nemzeti könyvtárának, a Bibliothèque de France-nak a tervét, nagy tetszéssel fogadták.

Szekcióülések

Nemzeti könyvtárak

A szekció témája – Intézményi változások a nemzeti könyvtárakban – nagy érdeklődést váltott ki.⁶ Az első előadó *Maurice B. Line* (Nagy-Britannia) a könyvtári és információs igények vizsgálatából kiindulva, elemezte a nemzeti könyvtárak feladatkörét. Véleménye szerint kevés olyan könyvtári feladat létezik, amelyet feltétlenül nemzeti könyvtárnak kell ellátnia. Sok szolgáltatást egyéb könyvtárak, intézmények vagy akár kereskedelmi cégek is tudnak nyújtani, bár kétségtelen tény, hogy gyakran a nemzeti könyvtár bizonyul a legtakarékosabb megoldásnak.

James H. Billington (Egyesült Államok) a Kongresszusi Könyvtár megújulási törekvéseit ismertette előadásában. Az intézmény új célkitűzéseinek megvalósításához nem megfelelő forma a

merev, hierarchikus szervezeti felépítés, helyette nagyobb rugalmasság és csapatmunka szükséges a feladatok maradéktalan ellátásához. Az új szolgáltató egységek kialakításánál e szempontokat igyekeznek figyelembe venni annak érdekében, hogy a Kongresszusi Könyvtár – stratégiája révén – minél hatékonyabban teljesíthesse küldetését.

Emmanuel Le Roy Ladurie (Franciaország) a francia helyzetet ismertette előadásában. 1988. július 13-án a köztársasági elnök bejelentette, hogy a nemzeti könyvtár szervezeti és funkcionális megújítása, valamint az egyre növekvő olvasótábor megfelelő szintű kiszolgálása, szükségessé teszi egy új nemzeti könyvtár, a Bibliothèque de France felépítését. Ez a döntés maga után vonja a funkciók újragondolását, az állománygyarapítás, feldolgozás, hozzáférhetőség, gyors információszolgáltatás biztosításához megfelelő szervezeti keret és pénzügyi alap kialakítását.

Kenneth Cooper (Nagy-Britannia) beszédében hangsúlyozta, hogy a British Librarynek mielőbb alkalmazkodnia kell a politikai-társadalmi változásokhoz. Véleménye szerint a nagy múltú intézmény megújulása a személyzet megfelelő képzésével, a korszerű munkakörülmények megteremtése révén valósítható meg, csak így biztosítható a szolgáltatások színvonalának emelése.

A szekció keretében az utolsó előadó *Juhász Gyula*, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója volt. Előadásában felvázolta a nemzeti könyvtár életében az utóbbi időben bekövetkezett legfontosabb változásokat az intézmény átköltözésétől a Budavári Palotába, a számítógépesítési koncepcióig. Ismertette a fontosabb szervezeti változásokat, különös tekintettel a Szervezési főosztály létrehozására és feladataira. A nemzeti könyvtár funkciói között kiemelt szerepet játszik a tudományos kutatások támogatása. Ennek kapcsán az előadó röviden bemutatta a Magyarorsággal kapcsolatos Intézetet, hangsúlyozta szerepét a magyarság identitástudatának kialakításában, jelentőségét a történeti kutatások területén. *Szilvássy Zoltánné* hozzászólásában azokról a körülményekről beszélt, amelyek életre hívták a Magyarorsággal kapcsolatos Intézetet, nevezetesen a magyar emigránsok körében megnyilvánuló érdeklődés Magyarország iránt a változó politikai viszonyok között, valamint a környező országokban élő magyar kisebbség kapcsolatkeresése az anyaországgal. A politikai változások, amelyek

lehetővé tették Magyarország nyitását Európa felé, a kultúra területén is éreztették hatásukat, sor kerülhetett a könyvtárak zárolt anyagainak hozzáférhetővé tételére.

Parlamentari könyvtárak

Az 1989. évi IFLA konferencia egyik legnagyobb érdeklődést kiváltott szekcióülése a parlamenti könyvtáraké volt.⁷ Számunkra különösen fontos volt, mert a sikerhez magyar előadó is hozzájárult *Balázsné Veredy Katalin* személyében, aki a lengyel parlamenti könyvtár igazgatójával, *Andrzej Gwizdz* úrral közösen ismertette a két könyvtár közötti együttműködést, valamint a magyar és a lengyel parlamentáris fejlődés által a könyvtárakkal szemben támasztott új követelményeket. Az 1987-ben megkötött egyezmény biztosítja mindkét ország számára a folyamatos információcserét a törvényhozás területén. A kiadványcsere a hivatalos kiadványok megküldése mellett könyvbeszerzést és folyóiratelőfizetést is jelent a társintézmény részére. A program keretében személycsere segíti az Országgyűlési Könyvtárban, illetve a lengyel parlamenti könyvtárban folyó munka jobb megismerését, és a tapasztalatok felhasználásával a munka jobb megszervezését. Az előadók egyetlen problémáról számoltak be, amelynek megnyugtató megoldására kevés esélyt látnak, ez pedig a jogi információcserében a szakszerű fordítások biztosítása rövid idő alatt.

A kelet-európai változások egy másik példájáról szólt *Ivi Eenmaa* (Szovjetunió). Ismertette a jogi referenzszolgálat megindításának tervét az Északi Nemzeti Könyvtárban.

Dermot Englefield (Nagy-Britannia) A parlamenti könyvtárak és az IFLA címmel foglalta össze a szekció tevékenységét. Az utóbbi 20-30 évben bekövetkezett fejlődés eredményeként, a parlamenti könyvtárak 1976-ban önálló szekcióba tömörültek, amely szoros kapcsolatot tart fenn a különböző nemzetközi szervezetekkel, valamint támogatja a fejlődő országok parlamenti könyvtárait.

Ezután következett az egyes országok parlamenti könyvtári munkáját segítő programokról tartott beszámoló. A francia parlament a frankofón országok számára szervez továbbképző tanfolyamokat, a Bundestag különböző országok

számára vállalja a személyzet kiképzését. Hasonló támogatást nyújt Ausztrália és Nagy-Britannia is.

Végezetül *Hilmi Celik* (Törökország) a Török Nagy Nemzetgyűlés információs központját mutatta be előadásában. Ismertette a PARENSIS Parlamenti Információs Rendszerbe tartozó és tervezett adatbázisokat és a rájuk épülő szolgáltatásokat. Élénk vita követte azt a bejelentését, hogy a könyvtár nevét azért kényszerült információs központra változtatni, hogy fenntartójától több pénzt kapjon. Több hozzászóló számolt be hasonló tapasztalatokról, a jelenség általánosnak tekinthető. Álláspontjuk megegyezett abban, hogy a névváltoztatásnak az intézményben folyó munkát, a nyújtott szolgáltatások jellegét is tükröznie kellene.

Társadalomtudományi könyvtárak

A társadalomtudományi szekcióban elhangzott előadások az új információs technológia különböző aspektusait vizsgálták.

Jean Meyriat (Franciaország) előadásában hangsúlyozta, hogy a társadalomtudományi kutatók számára milyen nagy jelentőségű az új információs technológiák – pl. OPAC, CD-ROM, online katalógus, elektronikus folyóirat – alkalmazása a könyvtárakban. Mindezek az új információs technológiák nagy hasznot hoznak az előállítóknak, a forgalmazóknak és csekély mértékben a könyvtáraknak is mint közvetítőknak.

Érdekes előadást tartott az elektronikus korszak hatásáról a könyvtárakra és használóikra *Joseph A. Rosenthal* (Egyesült Államok).⁸ Előadásában ismertette a használók elvárásait a korszerű eszközökkel szemben, valamint a bennük rejlő sokféle alkalmazási lehetőséget. A problémák (pl. a személyzet és a használók képzése, a felmerülő költségek stb.) ellenére a könyvtárosoknak, különösen a tájékoztató könyvtárosoknak új távlatokat nyit. E technika révén, munkájuk egyre inkább összefonódik a kutatókéval, és maguk is a kutatócsoport tagjaként tevékenykednek.

Az utolsó előadás e szekció keretében egy egyetemi könyvtár példáján mutatta be a korszerű információs technológiák alkalmazását. *Piedad Dector* (Mexikó) ismertette a mexikóvárosi egyetem Tudományos és Társadalomtudományi

Információs Központjának feladatait, szolgáltatásait.

A párizsi konferencia idején a szekció tartott még egy „workshop” szemináriumot, azaz bemutatóval egybekötött gyakorlati foglalkozást is *A CD-ROM és hatása a könyvtárakra* címmel. Az itt elhangzott előadások szövege nem hozzáférhető.

Könyvtárközi kölcsönzés és dokumentumszolgáltatás

A szekció sok érdeklődőt vonzott, több mint 150-en vettek részt az előadásokon. *Etienne Hustache* (Franciaország) előadásában a könyvtárközi kölcsönzés és dokumentumszolgáltatás pénzügyi vonatkozásait elemezte. Cáfolta, hogy a térítési díjak veszélyeztetik a szabad hozzáférhetőség elvének megvalósulását, és a könyvtárak közötti különbségek további mélyüléséhez vezetnek. Véleménye szerint e szolgáltatásokat magas szinten kell végezni, ami csak úgy valósítható meg, ha a kölcsönadó könyvtárak munkájukért térítést kapnak.

A szekcióban elhangzott másik előadás is a dokumentumszolgáltatás anyagi kérdéseivel foglalkozott. *Graham P. Cornish* (Nagy-Britannia) a különböző országokban alkalmazott eltérő könyvtárközi kölcsönzési és dokumentumszolgáltatási gyakorlatból származó nehézségeket elemezte. A szerinte kaotikus állapot felszámolására, javasolta az egységes bizonylatolási rendszer bevezetését az egész világon.

Könyvtáros Egyesületek Menedzselésének Kezdetek

Nyílt fórumon vitatták meg a könyvtári és információs szakma helyzetét és társadalmi megbecsülését. Az IFLA kutatási programja keretében a téma szakirodalmi áttekintése alapján *Bilédi Ferencné* tartott nagy tetszéssel fogadott előadást.⁹

Frank H. Spaulding (Egyesült Államok) előadásában elemezte a könyvtárosok helyzetének, szerepének változását. Véleménye szerint, minden könyvtáros feladatának kell, hogy tekintse a szakma presztízsének emelését. Be kell bizo-

nyítani, hogy a könyvtárosok kulcsszerepet játszhatnak a társadalom gazdasági, műszaki, szociális problémáinak a megoldásában. E feladat megköveteli a magatartásuk gyökeres megváltoztatását, a szemléletváltást. A könyvtárak megőrző funkciója mellett, egyre inkább előtérbe kerül a könyvtárosok információközvetítő szerepe.

Az IFLA konferenciák megújulása

Az 1988. évi konferencián Sydneyben három új rendezvény formát vezettek be a konferencia megújítása céljából több-kevesebb sikerrel.¹⁰

A „benevezett előadások szekciója” (contributed papers section) sikeresebb volt, mint bevezetések. A Szakmai Testület 130 beküldött előadás közül válogathatott.

A gyakorlati jellegű, demonstrációval egybekötött „workshop” programok szervezésénél nem használták fel kellően az előző évi tapasztalatokat, ezért bár voltak nagyon sikeres rendezvények (például: a CD-ROM és hatása a könyvtárakra, 20. századi sajtó, retrospektív katalógizálás, konverzió, állományvédelem stb.), a résztvevők kifogásoltak bizonyos szervezési problémákat. A magas nevezési díj ellenére nem oldották meg azt, hogy ne ugyanabban az időben tartsák meg valamennyi workshopot, így a résztvevők joggal elvárták, hogy legalább az előadások szövegét – akár térítésért is – megkaphassák.

Szilvássy Zoltánné a konferencia után levélben fordult *Paul Nautahoz*, az IFLA főtitkárához, azzal a kéréssel, hogy a következő konferenciától kezdődően változtassanak a helyzeten, a workshop paper ne essen külön elbírálás alá, hanem az általánosan érvényes feltételek szerint juthassanak hozzá a résztvevők. A Szakmai Testület 1989. november 27-28-án megvitatta *Szilvássy Zoltánné* javaslatát. A döntés értelmében a konferenciákon 25 pontot kap minden résztvevő, amelyért a teljes listából – beleértve a workshop papereket is – válogathat érdeklődése szerint. A kompromisszumos megoldás magyarázata abban keresendő, hogy a magas másolási költségek miatt nem tudják a nagy számú résztvevőnek a teljes dokumentációt biztosítani. A döntés másik oka, hogy a workshop-előadások általában olyan résztémákkal foglalkoznak, amelyek

csak a könyvtárosoknak egy meghatározott körét érdeklik.

Kis módosítással Párizsban is megtartották a poszter ülést. A korábbi tapasztalatok alapján a rendezvény helyét szerencsésebben választották meg, a kiállítási térben kapott helyet. A poszterek két napig voltak láthatók, és kétszer két óra állt rendelkezésre a tíz poszter előadás megtartására. (A poszter szekciókról e számban Gyeszly Zsuzsa cikkében olvashatnak bővebben. A szerk.)

Záróülés

A konferencia munkáját *Joseph Price*, a Szakmai Testület elnöke értékelte ki. Statisztikai adatokkal alátámasztva, az IFLA konferenciák történetében a legnagyobb szabású rendezvénné nyilvánította az 1989. évi párizsi konferenciát. Befejezésül ismertette az egyes szakmai csoportok által hozott döntéseket és javaslatokat, azzal a megjegyzéssel, hogy a jövőben változtatni kívánnak e programponton, hiszen a konferencia zárópercei nem teszik lehetővé a kérdések megfelelő megvitatását.

Hivatkozások

1. IFLA's first fifty years. Achievements and challenge in international librarianship. Ed. Willem R. H. Koops, Joachim Wieder. München, Saur, 1977. 154 p.
2. From the Secretariat. Paris - 1989 „I love Paris!”. – IFLA Journal. 15.évf. 1989. 4.sz. 335-336.p.
3. IFLA Annual, 1989. Proceedings of the 55th General Conference, Paris 1989. Annual Reports. Ed. Carol Henry. München, Saur, 1990. 215-268.p.
4. Az IFLA 1989. évi konferenciájának előadásai megtalálhatóak az OSZK-KMK Könyvtártudományi Szakkönyvtárban, az IFLA-konferenciái anyagok magyarországi letéti könyvtárában.
5. GÁL Andorné: IFLA kongresszus Párizsban. – Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Könyvtárosok Tájékoztatója, 1989. 4. sz. 6-8.p.
6. AVRAM, Henriette D.: Additional Reports from IFLA. – Library of Congress Information Bulletin. 49.évf. 1990. 6.sz. 112-113.p.
7. Report of the 55th Council and General Conference of the International Federation of Library Associations and Institutions, Paris, France, August 1989. – Library of Congress Information Bulletin. 49.évf. 1990. 2.sz. 23.p.
8. BILLÉDI Ferencné: Könyvtárak és információ a tegnap, a ma és a holnap gazdasági életében. – Könyvtáros. 40. évf. 1990. 1.sz. 47.p.
9. BILLÉDI Ferencné: A könyvtáros hivatás helyzete, társadalmi megbecsülése. Nemzetközi áttekintés. – Könyvtáros. 39. évf. 1989. 7.sz. 415-419.p.
10. PAPPNÉ FARKAS Klára: Együttélés - könyvtárak, emberek, információ. Beszámoló az IFLA 54. általános konferenciájáról. – Könyvtári Figyelő. 36. évf. 1990. 3-4.sz. 334.p.

PRIVATIZÁLJÁK A KÖNYVTÁRÉPÜLETET? – Rostock egyik legszebb gótikus épületében működött a Városi Könyvtár. 1989 tavaszán restaurálni kellett az épületet, azóta hozzáférhetetlen a 160 000 egységnyi állomány jelentős része. 1991. szept. 1-re már kitűzték a megnyitás napját, már mázolók dolgoztak bent az épületben. Márciusban azonban jelentkezett a volt tulajdonos örököse, s leiltotta a munka folytatását, mert ő egy banknak akarja bérbeadni a műemléképületet. A város polgárai és tanácsa igyekeznek megvédeni a könyvtár otthonát, de az ügy kimenetele egyelőre bizonytalan.
(DBI-Pressespiegel, 1991. ápr.)